

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน¹

อมรเทพ คุณวรรณ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในประเทศและปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจในสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการคุ้มครองมาตั้งแต่เกิดในสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอดเพื่อดำรงชีพ สิทธิที่จะได้รับการพัฒนารอบด้านเพื่อความอยู่รอด อันเป็นสิทธิที่เด็กและเยาวชนทุกคนต้องพึงได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอและถึงที่สุดไม่ว่าทั้งทางด้านโภชนาการ สาธารณสุขและการศึกษาขั้นพื้นฐานและที่ขาดไม่ได้ คือ สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองทันทีที่กำเนิดเกิดขึ้นมา ซึ่งเป็นการคุ้มครองและป้องกันจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย ทางด้านจิตใจหรือทางเพศ รวมไปถึงสิทธิในครอบครัว สิทธิในการมีชื่อและสัญชาติของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและขาดไม่ได้ต่อการที่เด็กและเยาวชนจะมีชีวิตอยู่รอดและเจริญเติบโตขึ้นไปอย่างมีศักยภาพเพื่อขยายเผ่าพันธุ์มนุษย์ต่อไป และสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ได้ก้าวเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย โดยการดำเนินคดีของเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในการกระทำความผิดอาญา จะมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อค้นหามูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดและนำสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนเหล่านั้นมาประกอบการพิจารณา และหากเด็กและเยาวชนต้องตกเป็นผู้เสียหายหรือพยานในคดีอาญา ยังมีกระบวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนอีกด้วย ซึ่งในกระบวนการและขั้นตอนการพิจารณาของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นชั้นการจับกุม การควบคุม การสอบสวน การฟ้องคดีและการพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว จะต้องมียุติวิธีโดยบัญญัติไว้เป็นพิเศษเพื่อปกป้องและคุ้มครองความเสียหายจากการที่เด็กและเยาวชนต้องถูกดำเนินคดีอาญาในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือตกเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ทั้งนี้ก็เพราะ เด็กและเยาวชนมีสภาพร่างกายและจิตใจที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ เป็นวัยที่อ่อนแอ ไร้เดียงสา ขาดความรู้ประสบการณ์และไม่สามารถปกป้องคุ้มครองตนเองได้ ฉะนั้น ในการที่เด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดบางครั้งไม่ได้เกิดจากจิตใจที่มีความชั่วร้ายที่อยู่ในตัวเอง แต่อาจจะเกิดจากความไร้เดียงสา เกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบ จึงต้องใช้กระบวนการที่แตกต่างไปจากปกติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการบำบัด

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ จตุพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ จรัส เล็งวิทยา และ รองศาสตราจารย์ ประเทือง ธนียผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เพื่อให้สำนึกผิด กลับตัวเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคมต่อไป หรือหากเด็กและเยาวชนต้องตกเป็นผู้เสียหายหรือพยานในคดีอาญา ยังต้องได้รับความคุ้มครองมากเนื่องจากเด็กและเยาวชนอาจได้รับผลกระทบต่อร่างกายหรือจิตใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือได้พบเห็นเหตุการณ์อันเลวร้าย จนทำให้เกิดความกลัว เกิดความหวาดระแวง ไม่กล้าที่จะเปิดปากพูดออกมา ดังนั้น เด็กและเยาวชนจึงต้องได้รับการพึ่งพาอาศัยจากครอบครัว สังคมและรัฐในการปกป้องและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในทุกสถานะและในทุกขั้นตอนตลอดไปจนเสร็จสิ้นกระบวนการ เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนโดยไม่จำเป็น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ค่อนข้างมากเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชน และเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายหรือพยานในคดีอาญาด้วย แต่ในบางครั้งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนต้องส่งผลกระทบต่อเจ้าพนักงานของรัฐที่จะเป็นหลักในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าในการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ยังมีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กในระหว่างสอบสวนคดีอาญาหรือในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาของศาลหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาแรก ในปัญหาการกำหนดประเภทคดีที่ต้องจัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง นั้น จะเห็นได้ว่าในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในอดีตได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด ด้วยการกำหนดมาตรการพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ให้การคุ้มครองและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กมากกว่าการลงโทษ แต่ในส่วนของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กนั้น กฎหมายกับไม่ได้ให้ความสำคัญทั้งที่ในความเป็นจริงหากผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กต้องมาให้การในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาของศาล เด็กเหล่านั้นย่อมจะได้รับความเสียหายทางจิตใจหรือชื่อเสียงไม่ต่างจากผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศหรือการทารุณเด็ก ทำให้เด็กบางคนมีสภาพจิตใจที่ยังคงหวาดผวากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่สามารถให้การต่อพนักงานสอบสวนได้ตามความเป็นจริง อีกทั้งหากการดำเนินกระบวนการพิจารณามีระยะเวลานานเท่าใด ความทรงจำรายละเอียดแห่งคดีของเด็กก็จะลดน้อยลงเรื่อย ๆ มีผลต่อการเบิกความของเด็กในฐานะพยานผู้เห็นเหตุการณ์หรือผู้เสียหายอย่างมาก จำเป็นที่จะต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานนอกเหนือจากการสอบสวนคดีอาญาเพื่อกำหนดมาตรการในการคุ้มครองเด็กในการบำบัดฟื้นฟูเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานและครอบครัว ตลอดจนปรับสภาพแวดล้อมให้เด็กกลับสู่

สังคมได้ จึงควรใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูในด้านสุขภาพทั้งทางกายและทางใจแก่เด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดหรือเด็กที่เป็นพยานผู้เห็นเหตุการณ์ ดังนั้น การสอบสวนคดีการกระทำความผิดทางอาญาที่มีเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน จะต้องมีการทำงานประสานกันหลายฝ่ายในความร่วมมือจากหลายสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ระดมความคิดเห็น กำหนดแนวทางการช่วยเหลือร่วมกัน เพื่อให้ความคุ้มครองเด็กที่กว้างกว่าเหยื่อที่เป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จากกลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมที่มีความรู้ มีทักษะและความสามารถเฉพาะด้านแตกต่างกันมาทำงาน เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างมีระบบและเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา หรือที่เรียกกันว่า สหวิชาชีพ ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างรวดเร็วโดยการประสานการทำงาน อย่างมีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นในการทำงานระหว่างกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง ได้ถูกจำกัดประเภทคดีที่ต้องจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการ อยู่ร่วมด้วยในการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ใน 9 สถาน ความผิด คือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ และความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ แต่สำหรับความผิดอื่น ๆ ที่มีอัตราโทษจำคุก ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ต้องร้องขอ พนักงานสอบสวนจึงจะอยู่ในบังคับที่ต้องจัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการถามปากคำได้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ปกป้องและให้การคุ้มครองสิทธิเด็ก ได้อย่างเต็มที่ในการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี จึงสมควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ใช้วิธีการพิเศษสำหรับเด็กอย่างเต็มรูปแบบเพื่อขยายขอบเขตในการคุ้มครองเด็กให้กว้างยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีทั้งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการ อยู่ร่วมด้วยในการถามปากคำเด็ก ในความผิดอื่น ๆ นอกจากความผิดทั้ง 9 สถาน ในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง เพิ่มขึ้น โดยเด็กไม่จำเป็นต้องร้องขอเพื่อให้บุคคลแต่ละฝ่ายต่างร่วมกันเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก เพราะเด็กอาจได้รับผลกระทบทางจิตใจกับเหตุการณ์ที่ตนได้ประสบหรือพบเจอมา เพื่อให้ความคุ้มครองเด็กโดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กอย่างถึงที่สุด

ประเด็นปัญหาที่สอง ในปัญหาพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีคำให้การของเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า นั้น ซึ่งในกรณีที่คำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า หากจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการถามปากคำเด็กโดยมีสหวิชาชีพบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย คำให้การดังกล่าวของเด็กจะเป็นพยานหลักฐานโดยชอบด้วยกฎหมาย สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ แต่หากปรากฏว่าถ้าพนักงานสอบสวนไม่กระทำการตาม มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า กล่าวคือ กระทำการไปโดยไม่จำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ไม่มีเหตุอันควรไม่อาจรอสหวิชาชีพตาม มาตรา 133 ทวิ ดังกล่าว จะทำให้คำให้การของเด็กนั้น ถือเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบด้วยกฎหมายทันที ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 จึงไม่อาจรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ ทั้งที่ความผิดพลาดดังกล่าวเกิดจากตัวพนักงานสอบสวนเอง มิใช่เกิดจากตัวเด็กแต่อย่างใด จึงสมควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี จากการที่พนักงานสอบสวนได้กระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมายมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ อีกทั้งเนื่องด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ มีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก มิใช่บทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ประการใด การที่พนักงานสอบสวนทำผิดต่อบทบัญญัตินี้ นับได้ว่าเป็นผลร้ายต่อผู้เสียหายและพยานเด็กอยู่ชั้นหนึ่งแล้ว หากศาลไม่รับฟังคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานเด็กนั้นเพื่อไปพิสูจน์ความผิดของจำเลยอีก ก็จะเป็นผลเสียต่อเด็กมากยิ่งขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่เด็กนั้นไม่ได้ทำผิดแต่ประการใด

ประเด็นปัญหาที่สาม ในปัญหาบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสองนั้น ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรง หากศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญาและนิสัยแล้ว เห็นว่า ในขณะที่กระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณา เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ศาลมีอำนาจสั่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายใน มาตรา 97 วรรคสอง ซึ่งในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะใช้ดุลพินิจเช่นนี้ ศาลต้องใช้ความรอบคอบและระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก มาตรา 97 วรรคสอง ได้ถูกบัญญัติมาไว้เป็นอย่างกว้าง ๆ โดยเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาล มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการโอนคดีลงไว้อย่างชัดเจน เพราะหากการใช้ดุลพินิจของศาลดังกล่าวเกิดความผิดพลาด อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่และอนาคตของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีของทั้งสองศาล มีความแตกต่างกันในเรื่องของการ

ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก จึงสมควรดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม โดยการกำหนดขอบเขต และหลักเกณฑ์ในบทบัญญัติของกฎหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องต่อการคุ้มครองเด็กตามเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยการกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กหรือเยาวชนที่สามารถฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ เพื่อให้ศาลมีขอบเขตอายุที่ชัดเจนว่าเด็กและเยาวชนสมควร มีอายุไม่เกินเท่าใดจึงจะฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ซึ่งจะเป็นการสะดวกในการดำเนินการของศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะจะได้ไม่ต้องมีคำสั่งโอนคดีในภายหลังจากที่ฟ้องคดีมาแล้ว เพราะในประเทศไทยจะต้องถืออายุในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นเท่านั้น และกำหนดประเภทของความผิดอาญาอย่างร้ายแรง เพื่อที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นมาประกอบดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะโอนคดีหรือไม่โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา หรือในบางกรณีอาจไม่โอนคดี แต่ให้คัดสิทธิบางประการเท่านั้น เพราะในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของศาลเยาวชนและครอบครัว มิได้จำกัดอยู่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ แต่เป็นการสืบเสาะข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาสาเหตุในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปสู่การแก้ไข บำบัดและฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเปลี่ยนแปลงได้เสมอ หากพฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ในการดำเนินคดีอาญาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างเคร่งครัด สืบพยานต่อหน้าจำเลยและกระทำโดยเปิดเผย ประเด็นในการพิจารณาคดีอยู่ที่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ซึ่งหากพบว่าได้กระทำความผิดตามคำฟ้องจริงโดยไม่มีข้อสงสัย ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางอาญาเสมอ และศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา จะถือหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ศาลจะทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไม่ได้ เว้นแต่จะแก้ไขโดยการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของคู่ความเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดานั้น มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากโดยสิ้นเชิง หลักการดำเนินคดีอาญาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดานั้น ไม่ได้ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนแต่อย่างใด จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนเลย

จากการศึกษาค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดประเภทคดีที่ต้องจัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการถามปากคำ ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง เห็นควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม โดยขยายขอบเขตประเภทคดีที่ต้องจัดให้มีสหวิชาชีพอยู่ร่วมด้วยในการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ให้ครอบคลุมความผิดอื่น ๆ นอกจากความผิด 9 ฐาน ที่กำหนดไว้ โดยให้เพิ่มเติมฐานความผิดอื่น ๆ ในความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

พ.ศ.2546 และความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กโดยตรง เช่น มาตรา 293 ในความผิดฐานช่วยหรือยุยงให้เด็กอายุไม่เกินสิบหกปีฆ่าตนเอง หรือ มาตรา 306 ในความผิดฐานทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกินเก้าปี หรือ มาตรา 342 ในความผิดฐานฉ้อโกงโดยอาศัยความเบาปัญญาของเด็ก หรือ มาตรา 346 ในความผิดฐานฉ้อโกงโดยชักจูงให้เด็กจำหน่ายทรัพย์สิน เป็นต้น เข้ามาในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิวรรคหนึ่ง ดังนี้ “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการหลุมบอนต่อสู้อย่างรุนแรง ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์ และ ปล้นทรัพย์ และความผิดที่บัญญัติไว้เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด หรือ คดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสำคัญในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใดอาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน และห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร” เพื่อให้สหวิชาชีพแต่ละฝ่ายต่างร่วมกันเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก เพราะเด็กอาจได้รับผลกระทบทางจิตใจกับเหตุการณ์ที่ตนได้ประสบหรือพบเจอมา ในการให้ความคุ้มครองเด็กอย่างถึงที่สุด

2. ปัญหาเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีคำให้การของเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิวรรคห้า เห็นควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม โดยศาลควรรับฟังคำให้การในชั้นสอบสวนของเด็กที่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่าฝืนบทบัญญัติใน มาตรา 133 ทวิวรรคห้า เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ โดยกำหนดให้คำให้การของเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน กรณีที่ไม่มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการอยู่ร่วมด้วยในการสอบปากคำตาม มาตรา 133 ทวิวรรคหนึ่ง ถือเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาโดยมิชอบ ตามเงื่อนไขของ มาตรา 226/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ศาลอาจใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว

ได้ถ้าหากเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน เพราะเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ที่ถูกบัญญัติมามีวัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะปกป้องและคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน มิใช่มุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่อย่างใด การที่พนักงานสอบสวนมิได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า ก็นับได้ว่าเป็นผลร้ายต่อผู้เสียหายและพยานเด็กอยู่ชั้นหนึ่งแล้ว หากศาลไม่รับฟังคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานเด็กนั้นเพื่อไปพิสูจน์ความผิดของจำเลยอีก ก็จะเป็นผลเสียต่อเด็กมากยิ่งขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ความผิดพลาดดังกล่าวนี้เกิดจากพนักงานสอบสวนได้ทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ซึ่งมีได้เกิดจากการกระทำของเด็กหรือเยาวชนแต่ประการใด อีกทั้ง ยังเป็นประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอย่างแท้จริงอีกด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสอง เห็นควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กและเยาวชนอย่างสูงสุดมากยิ่งขึ้น โดยการกำหนดขอบเขตและหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติในกฎหมายให้ชัดเจน เพื่อที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นมาประกอบดุลพินิจในการพิจารณาว่าสมควรจะ โอนคดีหรือไม่โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ดังนี้

1) กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กหรือเยาวชนที่สามารถฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ดังนี้

กำหนดอายุขั้นต่ำที่จะสามารถฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้จะต้องมีอายุไม่เกิน 21 ปี ดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ศาลมีขอบเขตอายุที่ชัดเจนว่าเด็กและเยาวชนสมควรมีอายุไม่เกินเท่าใด จึงจะฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ซึ่งจะเป็นการสะดวกในการดำเนินการของศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะจะได้ไม่ต้องมีคำสั่งโอนคดีในภายหลังจากที่ฟ้องมาแล้ว กล่าวคือให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาลธรรมดาตั้งแต่นั้น

2) กำหนดประเภทของความผิดร้ายแรงในคดีอาญา ในความผิดดังต่อไปนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตาม มาตรา 288 และ มาตรา

2. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ได้แก่ ความผิดฐานปล้นทรัพย์ตาม มาตรา 340 และความผิดฐานชิงทรัพย์ตาม มาตรา 339 ในกรณีที่ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย

3. ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ได้แก่ ความผิดฐานเรียกค่าไถ่ตาม มาตรา 313

4. ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ได้แก่ ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์ตาม มาตรา 218

5. ความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราตาม มาตรา 276

6. ความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษตาม มาตรา 65 และ มาตรา 93

เพื่อที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้น มาใช้เพื่อประกอบดุลพินิจของศาลในการพิจารณาคดีว่าจะโอนคดีหรือไม่โอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา

3) กำหนดเงื่อนไขในการใช้ดุลพินิจของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่หนึ่ง หากเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดอาญา ตามประเภทที่ได้กำหนดว่าเป็นความผิดอาญาร้ายแรง โดยในขณะที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดนั้น ยังเป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่ แต่เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรง ได้ปรากฏตัวต่อศาลในระหว่างการพิจารณาคดี เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นมิได้เป็นเยาวชนแล้ว ในกรณีดังกล่าวเช่นนี้ ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการโอนคดีหรือไม่โอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสอง เช่นเดิม

กรณีที่สอง หากเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดอาญาตามประเภทที่ได้กำหนดว่าเป็นความผิดอาญาร้ายแรง โดยในขณะที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้น ยังเป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่ แต่เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรงได้ปรากฏตัวต่อศาลในระหว่างการพิจารณาคดี เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นยังคงเป็นเยาวชนอยู่ ศาลเยาวชนและครอบครัวจะไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจโอนคดีหรือไม่โอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ โดยที่เด็กและเยาวชนจะอยู่ภายใต้อำนาจการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวต่อไป แต่ก็มีข้อยกเว้นอยู่ว่าการที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรงในกรณีเช่นนี้ จะต้องไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในบางประการ คือ ไม่อาจจะนำเครื่องมือคัดกรองเด็กและเยาวชนออกไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นของเจ้าพนักงานและในชั้นศาล อันได้แก่ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดีตาม มาตรา 86 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาตาม มาตรา 90 และมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนมีคำพิพากษาตาม มาตรา 132 มาใช้ เนื่องจากการที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชนควรที่จะได้รับการ

พิจารณาคดีจากผู้ใหญ่ เพราะในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้จำกัดอยู่กับว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ แต่เป็นกรณีการสืบเสาะข้อเท็จจริงเพื่อที่จะค้นหาสาเหตุในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล แม้เด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดร่วมกันก็ตาม เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด เพื่ออนาคตและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนเอง

เอกสารอ้างอิง

- ตระกูล วินิจัยภาค. การสอบปากคำพยานเด็ก. ในเอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ทำหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รุ่นที่ 1 ณ กรุงเทพมหานคร, 25 เมษายน 2543.
- ประเทือง ธนิยผล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555.
- โสภณ รัตนกร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2557.